

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԶՄԻՌՆԻԱ, 22 Յունիսի:

Մեր նախնիքաց թերթովը ծանուցինք հաստատութեանը թէ, օմանեան կառավարութիւնը...

Բանասիրական ինկերութիւնը առայժմ ամիսը անգամ մը պիտի գումարուի, և իւր կանոնաց համեմատ ուսումնասիրական օգտակար նիւթաց վայրջ պիտի խօսակցի:

Այս անուններէն յայտնի կրտսերներ թէ՛ Բանասիրական ինկերութեան թէ՛ ներքին և թէ՛ արտաքին անդամ ընդունուիլը մեծ պատիւ և պարծանք մնն է:

կառավարութիւնը չէր կրնար ուրիշ կերպիւ աւելի բազմաթիւութիւն տալ տեղութեանը մէջ գտնուած ուսումնականաց և ուսումնասիրական ընկերութեանց, բայց միայն նոյնիսկ առաջնորդ և բարի օրինակ ըլլալով այսպիսի գրագիտական օգտակար հաստատութեանց:

Օգոստոսիս ծաղկահասակ կայրը, որ քաջ կը ծանախէ թէ ազգի մը ամէն կերպ յառաջդիմութիւնը և բարօրութիւնը՝ անոր ունեցած ուսմանընէն և բարոյական կրթութեանէն կախեալ է:

Այս ամէն վեհանախական առատագուծ շնորհքը, որ մեծագոր կայրը կը տարածէ իւր հպատակացի վրայ՝ անոնց բարօրութեանը համար, անշուշտ մտերիմ և ամենախոնորհ երեսնագիտու-

թեան արժանի է, վասնորոյ կը պարտաւորիմք աւելնայն ջերմեանց ու թեամբ բարեմակութեան ըլլալ միշտ և հանապազ Նորին Վեհափառութեան երկար և երջանիկ կենացը համար:

Օմանեան տեղութեանը մէջ ուսումնասիրական հաստատութիւնները կատարեալ ըլլալու համար, հարկաւոր էր Բանասիրական ինկերութեան մը հիմնադրութիւնը, որ Վապէթի Գեօրգի անուամբ՝ Վարդայի ամէն գիտաւոր տեղութեան մէջ շատոյցի է Վեր հաստատեալ է:

Այս յօդուածոյս մէջ ըօրնք թէ Բանասիրական ինկերութեան բամանորդ գտնուիլը մեծ պատիւ և պարծանք մնն է, ուստի ուրախ սրտիւ կը փութամք ծանուցանելու մեր բարեսէր ընթերցողացը, թէ հայազգի ուսումնականներէն առայժմ չար հոգի արտաքին անդամ ընդունուելու արժանաւոր համարուեցան, որոնք են, ազգային գերագոյն ժողովոյն երեսփոխան և բարձրագոյն տիւր Սեօր Կարգոսին խորհրդոյ բարտաւար յարգամեծար կոչելիէան Յակոբ աղան, Բարձրագոյն Իրան թարգմանատան անդամ զմեռնալի Սահակ աղա Վարդեան, նաւարանին պաշտօնատան թարգման Վրեաթեան Պօղոս աղան, և Վախթ աղան: Բարեքին անդամաց թիւը առայժմ ընդամէնը 33 հոգիի կը հասնի:

Ուրախ սրտիւ կը լսեմք թէ, Վեհիճեանց յարգոյ եղբարք աղա Համբարձում և աղա Վեհիճ, որ բաւական ժամանակէ ՚ի վեր գրավաճառութեան պաշտօնը կը վարեն ՚ի Տիֆլիս, խիստ օգտակար ծառայութի մը կրնեն սոցիալ ուսումնասիրաց՝ իրենց պատուական գրքատուածով, որ զարգարեալէ հայերէն զանազան ընտիր և հարկաւոր գիրքերով, ուր կը գտնուին նաև ամէն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Գեղորդի փարթամ, այր հինաւորոց, մերձ ի մահ խորհէր որդեացն տալ զիւր վերջին խրատ ի ծահ: Խմբեալ անդէն զամենեւին առ մահձօք Բան առ նստա զայս բարբառի նա յոջօք:

Թարգմանեաց Դատարական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Բնահանրապէս վաճառականաց գրատուները բանի մը գոտիկներով մեծ ու փոքաւոր շինութիւններ կ'ըլլան, մեր քաղաքներուն խաներէն շատ տարբեր, ու ամէն մէկ վաճառականին աւանդ, ինչ գործի տէր ըլլալու ու ինչ կերպ առուտուները կամ առուտրական գործեր ընելը, զըռներուն ու պատուհաններուն բովերը գրուած են: Ինքի ու զբաղմանց ժամանակ վաճառականի մը հետ երթալու գրատանը մէջ տեսութիւն ընելը արգիլեալ է, բայց թէ որ հարկաւոր գործի ու բանաւոր պատճառի ու իրենց վերաբերեալ գործառնութեան համար խօսակցիլէ նէ՛ առանց շատ ժամանակ հոն կենալու պէտք է որ պատասխան մը առնուի ու շուտ մը դուրս ելլուի:

Վնէնէն երեւելի վաճառականաց, միջնորդաց, սեղանաւորաց ու այլահոլագրութեանց գրատուները Սիօրի մէջ են, որնոր քաղքին կեդրոնը ու առուտրական կողմին ամէնէն պատուաւոր մասն է:

Վնգիլոյ մէջ կերպ կերպ շոգեշարժ մեքենաները այնքան առատ են, որ թէ որ ան մեքենաներուն տեղ գործաւոր մարդիկ բանելու ըլլային իրեն բազմամարդութեամբ ևս՝ բնակիչները բաւական պիտի չ'ըլլային մեքենաներուն մէկ բա-

նորդին տեսած գործը տեսնելու, ըսենք թէ կարող ըլլային, սակայն մեքենաներուն արագութեանը անկարելի էր որ ձեռքով բանելով հասնէին:

Կրնայ ըսուիլ որ Վնգիլոյ մէջ մեքենականութիւնը ծաղկելու սկսեցն է ՚ի վեր Վնգիլոցոց անսպառ գանձի մը աղբիւր բացուեցաւ, որ որքան որ արհեստը առաջտարին այնքան աւառատ բոլորեց հարատուութեան ակունքը:

Չանգան ընկերութիւններ կան շոգեկառաց որոնք իրենց շոգեկառերը զանազան քաղաքներ կը փոխեն ու անոնց արագաշարժ տեղափոխութիւն մտորիկ քիչ ծախքով ու առանց ժամանակ կորսնցնելու թէ անձամբ իրենց առուտուրին դիւրութիւնները օգտակար միջոցով գործքի կը դնեն և թէ թղթակցութեամբ քիչ ժամանակի մէջ իրենց գործքերը կարգի գրուելուը նամակներուն պատասխանները կ'առնեն: Այս շոգեկառ բերուն միջոցաւ (որ զուարճալի է ըսելը) շատ վաճառականներ կը գտնուին որ առուտուրն իրենց տանը մէջ ընտանեաց հետ նախաձառիկին կ'ընեն կըմտնեն շոգեկառքը, ու ուրիշ քաղաք մը կ'երթան վաճառատուներին կամ խանութիւնները կը բան գործքերն իր կրտսերներ, առուտուրին կը նսեն ու իրիկունը գործեալ իրենց քաղաքը կը գտնան ու ընտանեաց հետ ընթերցելն ետքը հանգիստ կը բնանան:

(1) Տես քաղաքոյ 339-390, 391 թիւերը:

Հայերէն լրագրները : Այս թերթից ստորա- գրուել ուզողը՝ գիրուածեամբ կրնայ իւր բաղ- ձանքը 'ի գործ դնել յիշեալ պարոնաց միջոցաւ, որոնք յազգասիրական գովելի եռանդէ շարժեալ յանձնառու եղած են բոլոր Հայերէն լրագրաց գործակալութեանը Տիխիսի մէջ : Աւտի յայտնի է որ Արշակունի Արարիկի ստորագրուել ուզողն ալ անոնց ձեռամբ կրնայ շուտով և ապահովու- թեամբ ստանալ մեր թերթը :

Արժան կը համարուի յառաջ բերել այս տեղ, Արարիկի 21 Երրորդ թերթէն առնելով, Արարի- կուծեան լրագրոյն մէկ յօդուածը, որ անտա- րակոյ պատիւ կը կրնայ յիշեալ հարազատոց :

« Հայագրի Անֆիէճեան եղբարք ժիր խուզար- կութիւններ ընելով՝ Հայերէն շատ ձեռագիրներ- րու տէր եղան, որոնց մէջ գիրութեան ու պատ- մութեան համար քանի մը շատ մեծակշիւ յիշա- տակարաններ կային : Արոնց 'ամէնը Տիխիսի Հայոց ընկերութեան 1000 ուսուցիչ (գարգաւանի) ծակեցին : 'Անոնք բոլորն ալ Ազգայնականաց արեւելեան լեզուաց ձեռնարանին ընծայ տուին : 'Իսկ Անֆիէճեան եղբարք առած 1000 ուսուցիչ գործածեցին՝ բոլոր Հայերէն երեւելի կրօնական աշխարհագրական, հնաստական ու դաստիարա- կութեան գրքեր գնելու, և ասով կըցան շատ երեւելի գրքատուն մը հիմնել հրապարակական պիտանութեան համար »:

Տիխիսի Արարիկ լրագրոյն 31 Երրորդ թերթին մէջ հետեւեալ նամակը կը կարդաւք, գոր Առ- կուայէն գրած են յիշեալ լրագրոյն արժանա- պատիւ հրատարակչին :

« Պատուարժան տէր Գարգիէլ Պատկանեան : « Շտապում եմ յայտ առնել ձեզ էնպէս բան, որով կ'ցնծայ՝ կ'ուրախանայ ամենայն մարդոյ սիրտը : առաւել ևս որդւոցը Արամայ : Այլ ձե- լեր պարոն Ի. Կ. Այլազովսկիի անունը : Այդ երեւելի Հայը՝ Գրիմի գեղեցիկ բնութեան մէջ ծնած՝ նկարագրեան արուեստին ծառայելով, այժմ հոգեւոր արուեստագէտ՝ անունը նկա- րիչ է. սորա անունը ոչ միայն Ռուսաստան, այլ բոլոր Արարիկի հրատարակած է : Այլազովս- կին Վետերնարի քաղաքում ընելով իւր հայրենական տունը չէ մտնում, և այժմ Պետերբուրգից տեղափոխ է ընում Գրիմ : Ղանապարհի վերա եկաւ Այլազովսկին Մոսկով, և նորա գալը ծա- ծուկ չ'մնաց այս մեծ քաղաքում : Հայ և Ռուս խօսում էին Այլազովսկիի և պարոն Ի. Կ. : Երբ դանի վերայ : Այդ Երրորդ, ինքը Ռուս, երկար ժամանակ Արարիկում կը թուէր է՝ այժմ մեծ անունն էր բանագրութեան : 19 մի մարտի տեղիս արուեստագիտաց հասարակութիւնը ձաշ չինէց Այլազովսկիի և Երրորդի համար : Այդ բանի

վերա մեք կարդացինք Մոսկովի լրագրումը (Մոս- կովսկիա վեդոմոստի. համար 35. 22 մարտի) :

Այդ հանգիստում հրաւիրած էին գլխաւոր ուս- եալ մարդիք, Պրոքորինը, պրոֆեսորները համալ- սարանի : Շէլլերի վր, Գրանովսկին և այլք : Այդ ուսեալք իրանց ճառերու մը շատ գովասանք են տուել Երրորդին և մեր Այլազովսկիին : մեծ պարծանք է՝ ասեւէն՝ Ռուսաց ազգի համար էգ- պէս արուեստագէտ ունենալ, ինչպէս որ Այլա- զովսկին է, և խմել են նորա կենացը :

Կան Մոսկով քաղաքում ևս Հայք, որ լաւ հաս- կանում են ուսման և արուեստից գինը : Այդ Հայերի մինը կ'ընին ուսումնասէր և արուեստա- սէր պարոն Ի. Կ. : Արիստիլեքեանը : Սա 20 մար- տի հանգիստը ձաշ չինէց, որ տեղ հրաւիրած էին երեւելի ծերունի պարսպետն Ռուսոց՝ Գե- ներալ Աւէքսէյ Պետրովիչ Արմուրի, քանի մի պատուարժան անձինք, նմանապէս պարոն Այ- վազովսկին և քանդակագործ Երրորդին : Այս տեղ ևս ձառ է սովել, էս տեղ խմել են Արմուրի, Երրորդին և մեր սիրելի Այլազովսկիի կենացը :

Փառք և պատիւ քեզ Այլազովսկի, պարծանք Ռուսաստանի և ազգի Հայոց : Ահա բարի օրի- նակ : Որքան ցանկալի կ'ընէր էթէ մին երկու- Հայք ոչ հաւասար՝ այլ միայն ինչէն նման Այ- վազովսկիին, որ տարածէին Արարիկի մէջ Հայոց ազգի անունը :

Մոսկուա. 1851 Մարտի 26 :

Պերդումայէն կրճանուցանեն մեզ թէ, այն կող- մանց ճանապարհները միշտ վտանգաւոր վիճակի մէջ կը գտնուին և երթեկեկութիւն ընելու ամե- նեւն ապահովութիւն չկայ : քանզի զէյպէքները անպակաս կրնեղեն և կը կողոպտեն եղեր զճանա- պարհորդները : Յունիսի Այն ուրբաթ օրը Պեր- դումայէն Բըրք գացող վաճառականները (պաւ- զարձըլար) որոնք 11 հոգի են եղեր, Գոյուն-Բեօֆ- ռիօ ըստած տեղը հինգ չարագործ զէյպէքներու ձեռք կանցնին որ բողբոջին կը կողոպտեն զիշեալ վաճառականները : Այս գէպքին երկու օր ետքը ձեթ վաճառող յոյն մը որ Բըրքէն Պերդումա կը թար, ճանապարհին երեք զէյպէք կը կան- մարը ու բողբոջած 1700 զուռուքը կ'առնուն՝ սաստիկ լուսահաստութեան մէջ ձգելով զիշեալ գոբարդ տեղը : Ուրիշ յոյն ձեթավաճառ մըն ալ Այլազովսկիի գաշտը անցնելու ատենը Մի- սիլիէ Զիֆիլի ըստած տեղը երկու զէյպէքի կը հանգիստ, որոնք ստակ կուղեն անորմէ : Բայց յոյն ստակ չունիմ ըսելով ուղեր է անոնց գէմ գնել իւր քաջութեթ վրայ՝ վտահանալով. սա- կայն մահուցափ վերաւորուեր է զէյպէքներէն : — Երթեմիտի գաւառին մէջ խոռոպոյղ անձինք ոմանք կը գրգռեն եղեր զընակիչները իրենց օրի-

նաւոր կառավարչին Մուստաֆա աղային գէմ : Պարքէսէրի նահանգին կուսակալ Մէհմէտ փաշան, որուն իշխանութեթ ներքե է Երթեմիտի գաւառը, այս անարժան գէպքը լսելով, ինքը անձամբ Երթեմիտ եկեր է անցեալները բաւա- կան գործով, և խոռոպոյղները բռնելով, որոնք 30 հոգի են աւելի են եղեր, շղթայակալ Պարք- քէսէր խրկեր է : Բայց ասոնց մէջ ամէնէն յան- ցաւոր գտնուող Պրանկի գեղին բնակիչ Ալի է- ֆէնտիին վրջ հազար տրամնոց պոգալ մը կա- խելով և ձեռքը գիւնի կուտ մը (չօթըս) տալով Երթեմիտի մէջ փողոյները պօրոյցընել տուեր է, և առջեւն մուսնետիկ մը կը պոսայ եղեր թէ, կառավարութեան գէմ գրգռութիւն հանող մարդուն վիճակը այս է :

Ստանալ ար Վանսիւրիսի լրագրոյն յունիսի 7-19 թերթին մէջ հրատարակուած մէկ յօդ- ուածէն, (գոր համառօտիւ թարգմանելով կըզը- նեմք այստեղ) ցաւալի սրտիւ կը տեսնեմք թէ Պրանկաց և Յունաց մէջ կրօնական ատելութիւր օրըտօրէ շատնալու վրայ է 'ի կոստանդնուպոլիս :

« Գէպքի մը վրայ մեզ տրուած մանրամասն տեղեկութիւններէն կերելի թէ, այսուհետեւ վտանգաւոր է Պրանկաց համար թող տալ, որ զուսակին յունարէն սովորն : Ահա ասիկ ինչպէս և ինչու համար : Այնեալ օր Պրանկ մը կը պատ- րաստուեր իւր նաւակը մտնել վրջ տարեկան տղով մը, որ գոբարդութեամբ քանի մը յունա- րէն խօսք գիտէր : Այս սլոյտիկ տղան իւր վեր- քէն բռնուելու համար քանի մը օր հիւանդ ան- ցը մնացեր էր և հիմակ իւր մօրը կը տարուեր, որ անհամբերութեամբ կը սպասէր իւր գուկին գալտեսանը : Բայց տարաբարդութեթ քանի մը խօսք Հոմերական լեզուէն արտասաներ էր. ուս- տի անմիջապէս տասը հոգիի չափ Մոսկովսկի մեք ձակայ գիտնտուններէն, նմանապէս նաւակներէն դուրս կը ընեն և բանի կառնուն տղան իւր ա- ռաջնորդին ձեռքէն, ըսելով թէ յոյն տղայ մըն է այս, ըստորում յունարէն կը խօսի, և դուք կը յա- իշտակեալ քայն Պրանկ ընելու համար : Պրանկը գլու տեղը կը ձե կը կրկնուի և թէ բանը այն- պէս չէ. ոչ ոք մտիկ կրնէ անոր ըստին, ուստի կը պարտաւորի սասիկանութեան պաշտօնատունը երթալու բողբոջել : Այնտեղ կարգաւ հարցա- քննութիւն ըլլալով՝ կը յայտնուի թէ տղուն հայը խտալցի և մայրը Մարթէզ մըն է եղեր. բայց յանցանք մը գործեր են թող տարով որ զուսակին քանի մը յունարէն խօսք սովոր : Այլ երջապէս տը- ղան պաշտօնատնօններն ալ բնուեցան, սակայն չընտրով օրինաւոր պատասխան մը տալ իրենց անուանը և վիճակին վրայօք՝ բանալ գրուեցան : « Այս միջոցին Պրանկը իւր բնակը կը կրկնուէ

Աս քաղաքներուն հեռաւորութիւր 50էն մինչև 200 մղոն ու երբեմն աւելի միջոց կրնայ ըլլալ, ըսել է որ թէ որ աս քաղաքը բնակող խանութ- պանը կամ վաճառականը, իր գործքերը Այսորն կը տեսնէ, որ ասկից գրեթէ 80 մղոն միջոցով հե- ուու տեղ մըն է, ամէն օր առաւօտուն իր սանը մէջ նախաձայնի պիտի ընէ երթայ հոն գործքե- րը տեսնէ ու իրիկունը գրեթէ 1/2 ժամ ձամբօր գութիւն ընելով վերտօնի պիտի գտնուայ ու իր ընտանեաց հետ պիտի ընթիւն : Ինչ չ'ընտրու թի :

Այլազովսկի և իր վրեժը նաւահանգիստ չունին. այլ Տօս ըստած հաստակաւորաց ու ըն- դարձակ աւագոնները կան, որոնց մէջ կը մտնեն նաւերը մթերք հանելու ու բեռնաւորուելու համար : Աս փոխ կողում աւագոնները այնպիսի լծերու պէս մեծ աւագոններ են, որոնցմէ ոմանք կան որ հարաւոր նաւեր կրնան առնել մէջեր- նին : Անտոնի տօբերը շատ չեն, բայց անոնցմէ երկու երեքը շատ ընդարձակ են ու լայնատարած ու այնքան որ բաւական կ'ըլլան կոր աշխարհի ա- մէն կողմերէ եկող անթիւ նաւերը իրենց մէջ պարունակելու :

Անտոնի երեւելի տօբերը՝ Սեմի ֆեախիսիս փօս, Ալիքի փօս և Սիպիս փօս ըստածներն են : Ալիք բուրն տօբերը աւելի թուաւոր են, բայց վերին ներուն պէս ընդարձակ չեն, ասոնցմէ ալ երեւե- լիները, Բօլքի փօս, Բօլքի փօս, Փիլիսիս փօս,

Ղօրձ փօս, Բիկի փօս և այլն ըստածներն են :

Ալիքի տօբերը ինչպէս ըսի, շատ են, ու ընթեր իրարու ետեւէ շարուած սենեակներու դու- ներուն պէս իրարու հարդարող դռներ ունին : Ասկիւնթացութեան ատեն դռները կը բացուին ու ջուրին վազելով նաւերը ներս կը մտնեն, ու ետքը տեղատուութեան ատեն դարձեալ կը բաց- ունին ու նաւերը դուրս կը ընեն : Այն գործու- նեթութիւն կայ նաւայնոց մէջ աշխատելու ատեն ու այնպէս զիւրին կերպով կը բանին ու աշխա- տութեան ձամբան առած են՝ որ նաւ մը տօբին մէջ կը մտնէ ու 2-3 օրուան մէջ բեռը կը պար- պին ու նորէն կը բեռնաւորեն ու ձամբայ կը հա- նեն : Բայց իրենց գործքերուն ու աշխատութե- թի բուրնութիւն տուող շատ միջոցներ ալ ունին. տօբերուն բողբոջիք կերպ կերպ մեքենական գործիքներ ունին որոնք կը կուրացնեն նաւերը պարպելու ու բեռնաւորելու, ու թէ որ ձեռքերով կամ ջուրաններով նաւ մը սրարպելու համար եր- կու օր հարկաւոր է նէ, այն գործիքներով վրջ ժամը բաւական է : Այս մեքենական գիւրութեց համար է որ այս կերպով շատ անգամ նաւերը երկու օրուան մէջ կը պարպուին, կը բեռնաւոր- ունին, ու ծախուէ երեւր կ'ընեն աշխարհիս ամէն կողմերը երթալու համար :

Այլազից որ և իցէ ծովեղբերայ քաղաք մը մո- տենալու ատեն՝ մարդ զուարճալի տեսութի մը

կ'ունենայ ծովեղբերայ վրայ գտնուող բուրգի- րուն վրայ նայելով, ցորեկ ստան. որոնք թէ ան- բնակ ու թէ բնակուած կողմերը սիւռուած են ծովեղբերայ վրայ Տաճկաստանի միկիթներու բող- կեթ բուրգերու նման բարձրաբերձ շէնքերով- ատնք՝ փարոսներն են : Աւ գիշեր տոտեն՝ տար- բեր զուարճալի կերպով տեսութի մը կ'ընծային ստ բուրգերը, որոնք կը ձամբայն գիշերով ցա- մաքի մօտեցող նաւագետներուն ձամբայ, կամ նաւահանգիստը, կամ Անգլիայ որ կ'ընդ ըրաւին յուսցնելու : Ինչու որ, գիշերները իրենց վրայ ե- ղած կապէ մեծամեծ ջահերը բողբոջ մեկէն վառ- ուելով, բողբոջիքին կը լուսաւորեն. որոնց լոյսը որը կանաչ է, որը գեղին, որը մթապոյն կարմիր որը նարնջապոյն կայն, ոմանք անշարժ են ու ու մանք կը շարժին, որը անդադար կը դառնայ, որը կը յարայ՝ ու աներեւոյթ կ'ըլլայ, որը վեր կ'ընէ ու վար կ'ընայ ստեպ ստեպ : Այս ամէն ջահե- րուն ու ջահ կողմ կ'ընդունուին պատկերները ու տեղեկութի տուող գիւրքը ունին նաւագետները ու գիշեր ատեն անոնց գիւրքին, շարժմանց ու գոյններուն նայելով՝ գիւրքը բացած ատեն իսկոյն կ'իմանան որ կողմին մօտեցած ըլլալին ու ապա հով առաջ կը քալեն մինչև նաւահանգիստը :

որուն մէջ բաւական ստակ ունէր, և չքանէր. ուստի կիմանայ որ այն մարդոց միտքը տղան ազատել էր, այլ իւր բառեր առնելէր: Արդէս և իցէ կրկին կրտսմք Պրանկոց, զիչոյ լեւոբ ձեր գաւախոցը վրայ, որ յունարէն կրտսմքն:

— Աւստրիական Այտի Նիկերուծիւնը տարւէ տարի մեծապէս կը յառաջանայ և կը դարձնայ, ինչպէս կը տեսնուի անոր 1850 տարւոյն հաշիւներէն, որ մտաբեր հրատարակեցաւ: Այս ընկերութիւնը, որ 1837ին հաստատեցաւ, ի սկզբան միայն և օճը շաբէնաւ ունէր 630 ձիւ ու ժողընդամենը. իսկ այսօր 32 շաբէնաւ ունի ընդ աւելը 4510 ձիւ ու ժող: Այսինքն ի դատ երկու շաբէնաւ և ս կը շինուի որ մէկ երկու ամիսէ կը ըմբնայ. ուստի յիշեալ ընկերութիւնը շաբէնաւուց թիւը բնէ ժամանակին մէջ 34 հատի պիտի հասնի: Այսպիսի բազմութիւն նաւատորմիլ մը տեր չեղաւ երբէք ուրիշ ծովային ընկերութիւն մը:

Այտի Նիկերուծեան գրամագլուխը իսկզբան մէկ միլիոն ֆիորին էր, իսկ այսօր գրեթէ չորս միլիոնի կը հասնի իւր գրամագլուխը: Այս ընկերութիւնը 1837ին 7967 ճանապարհորդ փոխադրեց իւր շաբէնաւերովը. իսկ 1850ին փոխադրած ճանապարհորդաց թիւը 251,752 հոգիի հասաւ: Միւսին առաւելութիւնը կը տեսնուի փոխադրուած վաճառուց, նամակաց և ուրիշ բաներու վրայօք: Այտի Նիկերուծիւնը 1850ին 240 հազար ֆիորին վաճառեց իւր բաժանորդացը. և 165,640 ֆիորին աւելուց զանազան դէպքի համար պահուած գրամագլուխի վրայ (ֆոն յը լե շէ լը) որուն գումարը կը հասնի այսօր 812,688 ֆիորինի:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 16 Յունիսի:

Ամսոյս 4ին Պէյօղուի Բաղմարուեստեան կայսերական դպրոցին աշակերտաց հարցաքննութեան հանդէսը մեծ փառաւորութեամբ կատարեցաւ. ուր բարեհաճեցաւ ներկայ գտնուիլ օգոստոս փառ մեծազոր Սուլթանը՝ ընկերութեամբ իւր պալատականաց և տերութեան երեւելի պաշտօնատարաց: Աշակերտները գրեթէ ամենքն ալ յաջողութեամբ պատասխանելով իրենց առաջարկուած հարցմանցը, կայսերական գոհունակութեանը արժանի եղան, և անսնդմէ քոսն հոգին պատուոյ նշաններ ընկալան, իրենց մասնաւոր յաջողակութեանը և ուսմանց մէջ բաջարու հանդիսանալու համար: Բարոցին չորս կողմը բազմաթիւ զօրք գումարուած էին, և այս առթիւ կը թուութեան հանդէս մըն ալ եղաւ. որուն կը հրամայէր պատերազմի պաշտօնեայ վսեմափայլ Մէհմէտ փաշան:

Բժշկականութեան դպրոցին աշակերտաց հարցաքննութեան հանդէսն ալ ամսոյս 9ին շաբթօրը կատարեցաւ: Ահափառ Այսրը իւր ներկայութեամբը պատուեց նաև այս փառաւոր հանդէսը, ուր ներկայ էին տերութեան բոլոր նախարարները: Յառաջագէժ աշակերտներէն 8 հոգի, որոց մէջ երեքը մահմետական, չորսը յոյն և մէկը հայ էր, բժշկականութեան ուսումնար կատարած ըլլալով և արժանաւոր պատասխաններ տալով, իրենց վկայականը ստացան:

Այս երկու հանդիսին մէջ ևս զանազան ատենախօսութիւններ եղան յառաջագէժ աշակերտներէն. որոնք պատիւ ունեցան իրենց ամենախոնարհ և ջերմեռանդ երախտագիտութիւնը յայտնել վեհափառ Սուլթանին՝ վստահ կայսերական աստուգութեամբ բարեբարութեանը, որոց ենթաակայ են յիշեալ դպրոցաց ամէն ուսանողները:

Արքունի հրովարտակաւ վսեմափայլ Այմետ Վէֆիք էֆէնդին արտաքոյ կարգի դեպտան անուանեցաւ ի Պարսկաստան, և մտա օրերս պիտի մեկնի իւր պաշտօնին երթալու:

Բեօթաշիւքի տեղակալ կառավարիչ Այսիտ փաշան Սոֆիայի տեղակալ կարգեցաւ, և այս առ թիւ Միլիտարի տարածան ընկալաւ: Իսկ Բեօթաշիւքի տեղակալութիւնը Բերքէֆ էֆէնդին յանձնուեցաւ:

Վրասիզմի համարակալ Այսիք էֆէնդին Պաշտատի քաղաքական ժողովոյն նախագահ անուանեցաւ. և Վրասիզմի համարակալութեան

պաշտօնը Հասան Թահսին էֆէնդին յանձնուեցաւ, որ եկամտից ժողովոյն անդամ էր:

— Եգիպտոսի մեծն ու Սէհմէտ Ալի փաշային որդին Մէհմէտ Ալի պէյը, և մեծն ու Վարազիմ փաշային որդին Իսմայիլ պէյը Գեղիքութեան տարածան ընկալան օգոստոս փառ Սուլթանէն:

— Վսեմափայլ ար Ռեյսեթի կամը, որ յաջորդաբար Աւստրիոյ դեպտանութեան պաշտօնը վարեց Պարզիկայի, Սուեզիայի կառավարութեանց և Պրանքիօրդի ժողովոյն բով, մտաբեր Աւստրիոյ դեպտան անուանեցաւ ի կոստանդնուպոլիս, ուր կը սպասուի այս օրերս:

— Բորդուկալի վեհափառ Թագուհին ի նշան Բարձրագոյն Վրան և իւր կառավարութեան մէջ եղած բարեկամական մտերմութեանը, զանազան ատորձանի բանի մը պատուոյ նշաններ յուղարկեց, որոցմէ մէկը բարձրագոյն Սէհմէտ Ալի փաշային համար, մէկը՝ արտաքին գործոց պաշտօնէին, և երրորդը ու չորրորդը Սուլթան պէյին և Վիսամիլ պէյին համար: Բորդուկալի տէրութեան դեպտանը այս նշանները Բարձրագոյն Վրանը յանձնեց մտա օրերս:

— Վեհափառ Այսրը իւր սովորական մարդասիրութեամբ ցանկալով Խարդալ գեղին հրկիզեալ խղճալեաց վնասը թեթեւ յընէ՛ հաճեցաւ անոնց տարեկան հարկը (վերկի) բաշխել. նմանապէս հրաման ըրաւ որ իրենց հնձոց տասանորդը չվճարեն: Այս կայսերական շնորհ մեծ երախտագիտութեամբ ընդունուեցաւ Խարդալ բնակիչներէն, որոնք ջերմեռանդութեամբ աղօթօղ են Վրանի Վեհափառութեան երջանիկ կենացը համար:

— Իրէկլիէն հասած լուրերը կը ծանուցանեն թէ նոյն քաղաքը ևս ամսոյս 1ին ահագին հրկիզութի մը պատահելով մեծամեծ վնասներ պատճառեց: Օրով գերեայ թաղը, ուր բազմաթիւ ընդարձակ շտեմարաններ կային ցորեն դնելու, բանի մը մղիթներ, խաներ, բաղնիքներ, խաւութներ և սրճարաններ կը գտնուէին, բոլորը վնէ հրոյ ճարակ եղեր է:

— Ուսաց Բերէ անուն պատերազմական պարիքին հրամանատարը ինքզինքը սպաննեց այս օրերս, աճե լիով իւր պարանոցը կտրելով: Յիշեալ պարիքի ժամանակէ ի վեր Աթէնքէն հասած էր ի կոստանդնուպոլիս:

— Կոստանդնուպոլսոյ նախորդ պատերազմներ տէր Սաթթիս սրբազան արքեպիսկոպոսը և տէր Ստեփաննոս սրբազան արքեպիսկոպոսը ամսոյս 3ին կիրակի օրը բարձրագոյն Սէհմէտ Ալի փաշային արտաքին գաղտնի Վալթա լիման իրենց խորին երախտագիտութիւնը յայտնելու կայսերական շնորհացը համար, այսինքն օգոստոս փառ Սուլթանէն իրենց նուիրուած արանախուս նշանացը համար, ինչպէս յիշատակուած է մեր նախընթաց թերթին մէջ: Հետեւեալ օրը յիշեալ ամենապատիւ պատերազմները, միւսնոյն նպատակաւ արտաքին գործոց տեսուչ վսեմափայլ Ալի փաշային ալ գացին. և արժանաւոր յարգանք և մարդասիրութեամբ ընդունուեցան թէ՛ արտաքին գործոց պաշտօնեայէն և թէ՛ Սէհմէտ Ալի փաշային:

ՄՐՏԱՔԻՆ ԵՆԻՔԻ

ԱՄՊՈՒԱ. 1 անուն, 3-15 Յունիսի: Յայտնի է որ, քանի մը տարիէ ի վեր մարդասէր և խաղաղասէր անձինք միաբանութիւն ընելով մէջերէն, ամէն տարի խորհուրդ մը կընեն պատերազմները բոլորովն ջնջելու և խաղաղութիւնը աշխարհիս վրայ հաստատուն պահելու համար: Այս ժողովը, որ կըսուի Խորհուրդ բարեկամաց խաղաղութեան, 1848ին Պաշիայի Պրուսէլ մայրաքաղաքը գտնուեցաւ, 1849ին Փարիզի մէջ, և 1850ին ի Պրանքիօրդ, իսկ այս տարի 1 անունի մէջ պիտի ընէ իւր խորհուրդը ի 10-22 յուլիսի և հետեւեալ օրերը: Այս ժողովոյն գլխաւոր սկզբունքը, որոց հաճութիւն տուած պիտի ըլլան անոր ամէն անդամները, ասոնք են. Ազգաց մէջ պատահած վեճերը և տարաձայնութիւնները պատերազմով վերջացնելու սովորութիւնը օչ միայն սուրբ Ահտարանին հակառակ է, այլև ուղիղ մտաց, արդարութեան, մարդկութեան և ժողովրդոց բարեկեցութեանը դէմ է: Յիշեալ ժողովը պիտի խորհի այնպիսի միջոցներ գտնելու, որոնք բաւական ըլլան սակաւաւստեան ջնջելու և զպատերազմը քաղաքացիական պատերազմի վերջացնելու համար:

Ջոյներ գտնելու, որոնք բաւական ըլլան սակաւաւստեան բոլորովն ջնջելու զպատերազմը քաղաքացիական պատերազմի վերջացնելու համար:

— Սուրբ Սիշիլ Երկրի գաղղկացի հարգաւարտ տնտեսագէտը Ալիպիդէն պալատին վրայօք տեղեկութիւններ տալով կըսէ թէ նոյն պալատը որ ըստ մեծի մասին երկաթէ շինուած է, եթէ Վաղընյ մէջ կանգնուելու ըլլար, կը նախապատիկ պիտի արժէր, և իւր այս ըսածը հաստատուելու համար յառաջ կըրէրէ Սէհմէտ Ալի փաշային արտաքին գործոց գումարը, որ 2 միլիոն 200,000 թանակչուի կը հասնի, որուն գինը խիստ աճան է կըսէ Ալիպիդէն:

— Անտանի Սիլիկի Վալթալի օրագիրը կը գրէ թէ մայիսի 14ն սկսեալ, այսինքն Համալիսարհական ցոյցին բացուելէն ի վեր մինչև յունիսի 7 ըստ նոր տու մարի Ալիպիդէն պալատը մտնելու համար առնուած գրամաց գումարը 210,441 լիւա սթէրլինի հասեր է. այսինքն 23,148,510 զիւն:

— Իսթանուլի մէջ հանգստութիւնը և բարեկարգութիւնը օրըստօրէ ևս առաւել հաստատուելու համար, կառավարութիւնը այն տեղ գտնուած զօրաց թիւը, որ 26,000 հոգի էին. 18,000ի իջեցուց:

— Ի իվփուլէն կը գրեն թէ նոյն քաղաքը բաժն պակի առուտուր ընող մեծ վաճառատուն մը մնանկացեր է, որուն պարտուց գումարը 300,000 լիւա սթէրլինի կը հասնի (33 միլիոն զիւն):

— Այս միջոցիս, որ գրեթէ բոլոր Աւստրիական Վաղընյ վրայօք զբաղեալ է, անօգուտ պիտի չըլլայ նոյն երկրին երեւելի բանի մը անձանց իրենց կալուածներէն ունեցած տարեկան եկամուտը յառաջ բերել, որ Սէհմէտ Ալի փաշային հոգատեանց անչափ հարատուութիւնը կը յուսուցնէ:

Խորհմեղքէն զուրկ գումարը 3,500,000 ֆրանք եկամուտ ունի. Տէվրիշայի գումարը 3,600,000 ֆրանք. Ուսթիլի գումարը 2,500,000 ֆրանք. Վեֆիլի գումարը 2,500,000. Պրեփիլի գումարը 2,000,000. Սէրիլի գումարը 2,000,000. Պարթիլի գումարը 1,800,000. Հէրթիլի գումարը 1,800,000. Սթաֆիլի գումարը 1,700,000. Կրէփիլի գումարը 1,700,000. Սիլիլի գումարը 1,700,000. Սիլիլի գումարը 1,600,000. Ինտոլիլի գումարը 1,400,000. Տէվրիշայի գումարը 1,400,000. Բորթիլի գումարը 1,300,000. Սիլիլի գումարը 1,100,000. ուստի ահաւասիկ 17 կարուածատեարք, որոնք ընդ ամենը 33 միլիոն ֆրանք տարեկան եկամուտ ունին. (148 միլիոն զիւն):

ԳԱՂՈՒԱ. Փարիզ, 5-17 Յունիսի: Տիտոնէն մինչև Գոնէն շինուած երկաթուղոյն բացուելուն հանդէսը փառաւորապէս կատարեցաւ ի ներկայութեան Հաստատակալութեան Վահէրէցին, քանի մը պաշտօնատարաց, ազգային երեսփոխանաց և ուրիշ երեւելի անձանց: Այս առթիւ Տիտոն քաղաքը մեծ խնձոյք մը եղաւ, ուր 800 հոգիէն աւելի հրաւիրուած էին: Իսկ Նաբոլէոն Պոնաբարդը այս խնձոյքին մէջ առեւտարութիւն մը ընելով՝ աղբային խորհրդարանին գէժ թնամական խօսքեր ըրաւ, որ խիստ վտանգաւոր հետեւութիւններ կը նային ունենալ, եթէ Վահէրէցին պաշտօնեաները չիւղթային այս դժբաղդ դէպքին առջև առնելու: Սիլիլի օրըստ ամ պաշտօնական օրագրին մէջ այն վնասակար խօսքերը հրատարակել չտարով: Ուստի երբ որ ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ ատենախօսութեան այն գոյթակողական մասին վրայօք հարցումը եղաւ, պաշտօնեաները ըսին թէ կառավարութիւնը ուրիշ տեսակ ատենախօսութիւն չձանաչէր, բայց միայն զայն որ Սիլիլի օրին մէջ հրատարակուած է: Այս պատասխանը ժողովոյն սիրտը բիւն հանգչեցուց, և խորհրդանոցը ուրիշ մանրամասն մեկնութիւններ վնասուելու չյաւմուտեցաւ:

Ահաւասիկ Վահէրէցին ատենախօսութեան մէջ ջնն հանուած և չհրատարակուած խօսքը:

« Բանի անգամ որ զպաղտական օրէնք հաստատել հարկ եղաւ, ազգային խորհրդանոցը օգնեց ինձ. սակայն երբ որ իմ կառավարութիւնս ժողովրդեան օգտիցը վերաբերեալ բարեկարգութիւններ ընել ուզեց, խորհրդարանը իւր գործակցութիւնը զստաւ ինձ: Արնայ մէկը երեւակայեալ, կըսէ Սիլիլի օրագիրը

զարմացումը և արհաւիրքը իսկ որ այս խօսքը պատճառեցին պաշտօնէից, խորհրդանոցին նախագահին և ազգային երեսփոխանաց վրայ, որ այնտեղ կրգտնուէին, և օրէնսդիր ժողովը կրներ կայացընէին այս տօնախմբութեանը մէջ:

— Սահմանադրութեան փոփոխութիւնը վրայօք եղած առաջարկութիւնները քննելու համար մասնաւոր ժողով մը հաստատուեցաւ տասնեակինգ անդամներ կազմեալ: Այս ժողովոյն մեծագոյն մասը՝ Սահմանադրութեան նորէն քննութեանը կողմնակից են. և հետեւեալ երկրորդ ժողովը մէջ ազգային ժողովոյն տարու յայտարարութիւնը մէջ Սահմանադրութեան քննութիւնը և փոփոխութիւնը ամենահարկաւոր պիտի համարին:

Սօսիւ տը Լամարթիւնը, որ այս խնդրոյն վրայօք երկար բացատրութիւններ տուաւ խորհրդանոցին տասնեակինգերորդ գրասանը մէջ, հետեւեալ կերպիւ համառօտեց իւր կարծիքը:

«Սահմանադրութեան քննութեան կողմը քուէ պիտի ձգեմ, եթէ ընդհանուր քուէարկութեան օրէնքը (սի. ֆրաճ խնդիրէն) նորէն կրհաստատուի, այն օրէնքը որով Սահմանադրութիւնը ձեւեղաւ: Բայց քուէի որ նոյն օրէնքը վերստին հաստատուած չէ, եթէ Սահմանադրութեան քննութեան կողմը քուէ ձգելու ընթացքին հաստատուեալ Սահմանադրութեան և հայրենեացու մասնաւոր պիտի կարծեմ: Քուէի չեմ կրնար հայրենեացու սպառնալի նարտի խաղի մը մէջ ձգել:»

ՄԱՐՏԵՆԻԱ. Գուրին 8-20 Յունիսի: Բազաբախան ընկերակցութեց մէջ, սրճարանաց մէջ, և ամէն տեղ զոյց կըլայ այս օրերս թէ ծանուցագիր, կոնդակ և ուրիշ այս օրինակ թղթեր եկած ըլլան Հռոմայէն. բայց տակաւին ազդեցութիւն մը չունեցան Սարտենիայի և Հռոմի կառավարութեանց մէջ եղած տարաձայնութիւնը վերջացընելու համար: Արհաստատեն թէ խրատ տրուեր է Գրանսոնի և Սարոնիոն եպիսկոպոսաց, որոնք ինչպէս յայտնի է Ինքնագրէն արտաքսուած են, որպէսզի իրենց եպիսկոպոսական եկամուտքէն հրաժարին՝ դիւրացընելու համար զգոնարութիւնները, որ ժամանակէ մը ՚ի վեր ծագած են յիշեալ երկու կառավարութեց մէջ:

Արմինա օրագիրը Սարտենիայի եպիսկոպոսաց կողմէն բողոքարկը մը կըհրատարակէ ուղղեալ հասարակաց դատարարութեան պաշտօնէին դէմ: Այս բողոքագրով յիշեալ եպիսկոպոսները հրապարակաւ կը յայտնեն թէ կառավարութիւնը ինչանութիւն չունի եկեղեցական դպրոցաց վրայ վերատեսչութիւն ընելու. վերջապէս նոյն բողոքագրով կըբողոքեն նաև նահանգաց միւս եպիսկոպոսները որ իրենք ալ նմանապէս բողոք ընեն կառավարութե դէմ: Այս և այս օրինակ դէպքերը անտարակոյս անկարելի պիտի ընեն, որ մօտ ժամանակներս համաձայնութիւնը հաստատուի Սարտենիայի և Հռոմի կառավարութեանց մէջ: Ասոց է որ ժողովուրդը ամենեկին փոյթ չունի, և անտարբեր է այս տարաձայնութեանը վրայ:

ԻՏԱԼԻԱ. Հռոմ, 5-17 Յունիսի: Այս երկրին վեճակը դժբաղդարար խիստ ցաւալի է. Ժողովրդեան և կառավարութեան մէջ սաստիկ ատելութիւն մը կըտիրէ և իրարու վրայ ամենեկին վստահութիւն չունին. թէպէտև Վահանայապետ տական կառավարութիւնը Վաղղիոյ և Վատրիոյ զօրաց միջոցաւ ամէն կերպ սաստիկ և զարգացան միջոցներ ՚ի գործ կըդնէ. բայց այս միջոցները ևս առաւել կըբողոքեն ժողովրդեան ատելութիւնը Վապարան ինչանութեան դէմ, և միանգամայն կրօնական ջերմեռանդութեան տկարանարուն պատճառ կըլլան:

Արեւնահեղ կուիւներ կրպատահին միշտ ՚ի Հռոմ՝ Վաղղիոյ և Վապարան զօրաց մէջ: Այս ետքինները խորհրդով կը յարձակին գաղղիացի զինուորաց վրայ երբոր իրենցմէ խիստ նուազ կը գտնեն թուով. և չարացար կըվերաւորեն ու կը սպաննեն զանոնք: Ժողովրդեան գասը միևնոյն թշնամական ընթացքը կըցուցընէ Վաղղիոյ զօրաց դէմ. ուստի Ժեմօ զօրացետը այս շարեաց առաջը առնելու համար հրաման հանեց որ ժողովրդէն գէնք ժողովուրդի, և այս կարգադրութեանն ևս եթէ անոնց քով գէնք գտնուելու ըլլայ, չարացար պիտի պատժուին գաղղիացեաց պատերազմական ժողովոյն միջոցաւ: Այս ժողովոյն մէջ ժողովուրդը հռոմէական զինուորները գա-

տապարտուեցան զանազան պատժոց՝ գաղղիացի զօրաց դէմ յարձակուելուն համար: Արեւմտեւորը մահու գատապարտուեցան, մէկը մինչև ցմահ բռնի աշխատութեանց, և միւս երեքը նոյն պատժոց գատապարտուեցան մինչև 5 տարի:

— Վահանայապետ տական կառավարութիւնը՝ որուն զօրաց թիւը մինչև ցայսօր 9000 հոգի էր. որոնց որ 20,000 հոգիի հասցընէ. և այս պատճառաւ զօրաժողով ընելու ստիպողական հրամաններ յուղարկուեցան հռոմէական գաւառները:

ԱՄՍՏՐԻԱ. Վէննա, 11-23 Յունիսի: Այս ընդարձակ և զանազան ազդեղէ բաղղացեալ տէրութեանը մէջ հանգստութիւնը կըտիրէ առայժմ. որուն հաստատ մնալուն համար կառավարութիւնը մեծ հոգ կըտանի և ամէն կերպ զգուշութեան միջոցները ՚ի գործ դրած է, մանաւանդ Վապարանի նահանգաց մէջ, ուր անկասութեան ոգին բողոքովն ընջուած է և միտքերը տակաւին կատարեալ հանդարտած չեն:

— Վէննայի քաղաքական և զինուորական կառավարիչ Վէրտէն սեպուհը իւր պաշտօնէն հրաժարելով, անոր տեղ մարաջատի տեղակալ Վեմբէն սեպուհը Վէննայի կուսակալ կարգեցաւ և վեհափառ կայսրը այս առթիւ տէրութեան ներքին խորհրդականի աստիճան շնորհեց անոր:

— Վեհափառ կայսրը հաճեցաւ սուրբ Ստեփաննոսի կարգին մեծ խաջ շնորհելու Սանթայֆէլ սեպուհին, որ ինչպէս յայտնի է, Բրուսելոյ պաշտօնէից ժողովոյն նախագահն է:

— Հանուրի կոմսը, այսինքն կարոլոս Տասներորդին թուր, ընկերութեամբ իւր պաշտօնատարացը, անցեալ շաբթու հասաւ ՚ի Իէշտ, և Եւրոպա ըսուած պանդոկը օթեվանեցաւ:

— Վաղղիոյ նախորդ թագաւորին որդին բարձրարտիւ կրմուրի դուքսը և դքսուհին այս օրերս կրպատուի ՚ի Վէննա. ուր Վոպուրկ Վոհարիի ինչանը՝ այսինքն յիշեալ դքսուհոյն հայրը ծանր հիւանդ է:

ՌՈՒՍՍՍՏԱՆ. Բեդրոպուրկ, 1-13 Յունիսի: Այս մայրաքաղաքէն հասած մանաւոր նամակները կըծանուցանեն թէ, Բեդրոպուրկէն մինչև ՚ի Սոսիւա շնուած երկաթուղին օգտտուի մէջ պիտի բացուի: Այս երկու քաղաքաց իրար մէջ հեռաւորութեան միջոցը 750 հազարամետր է, բայց շուգեկանութիւնը երթեկուցութիւնը քսան ժամու մէջ պիտի ըլլայ:

— Սեպուհի թիւրքի լրագիրը իւր թերթին մէջ, որ ՚ի 1-13 յունիսի, կըգրէ:

«Ուսուցչ սահմանադրութեան հասած նամակները կըծանուցանեն թէ, օգտտափառ Արկողայոս կայսրը հրաման հանեց որ բոլոր կայսրութեան մէջ նոր զօրաժողով մը ըլլայ: Կաւկասի զօրաց բանակին մէկ մասն ալ պիտի ետ կանչուի, որ պէտք ՚ի Ռուսիա և Վեհափառ գտնուած զօրաց գնդերուն հետ միաս որուի:»

Արտաքին գործոց պաշտօնէի վեհափառ Վեմբէն կոմսը ամսոյս 10ին հասաւ ՚ի Բեդրոպուրկ Վարսովայէն դաւով:

ԲՈՐՈՒՄԻԱ. Լիպունա, 1-13 Յունիսի: Այս երկրին քաղաքական գործքերը տակաւին մեծ շփոթութեան մէջ կըգտնուին, թէպէտև հասարակաց հանգստութեանը ծանր վնաս մը չպատահեցաւ մինչև ցայսօր: Վեհափառ թագուհոյն հրովարտակաւոր ազգային ժողովը լուծուեցաւ և նոր երեսփոխաններ ընտրուելու հրամաններ ստուեցան, Վատգամաւորաց նոր ժողովը սեպտեմբերի 3-15ին պիտի գումարուի:

Վաղղիական զանազան կուսակցութիւնները կաշխատին իւրաքանչիւր իւր կողմը հակամիտել զնարաջատ Սարտենիան, բայց անիկա առայժմ ամենուն հետ սիրով կըվարուի: Չայն մը տարաձուեցաւ թէ օտար տէրութիւնները կուգեն միջամուխ ըլլալ Վորթուկալի դէպքերուն. սակայն Տիարո Կել Վոլթիս անուն Լիպունայի օրագիրը հիմնաւոր չհամարիր այս լուրը: Վեհափառ կայսրը մենայնիկ Վաղղիոյ նաւատորմից միշտ Վաճ գետը կըգտնուի, ուր մօտ օրերս պիտի գան, կըսուի: Սարտենիոյ տէրութեան քանի մը նաւերը ևս: Աստուծոյ ՚ի գաս Վաղղիոյ նաւատորմիցը, որ Վալ-

նիոյ Վատիքս քաղաքը հասած է, պիտի չուշանայ Լիպունա երթալու: Աստի ըստ երեւմանց յիշեալ տէրութիւնները անտարբեր աչօք պիտի շնային և չէզոք պիտի չման Վորթուկալի մէջ պատահելու դէպքերուն, եթէ վտանգաւոր հետեւութիւններ ունենալու ըլլան:

ՔԱՆԱԾԱՆԻՔ]
Չիւնիս, 22 Յունիսի:

Մայիս 18ին երկուշաբթի օրը հաճեց ըստ զանր սկսաւ. և այս ծոմապահութիւնը կիրակի երեկոյն հրատարակեցաւ ՚ի ձայն թնդանօրաց, զոր արձակեցին քաղաքի ամրոցներէն:

— Վաղաքիս մարտապետ վեհափառ Վապարան փաշան ամսոյս 13ին Ռոստանի Րնկերութեան շրջենաւոր Վատանդուպոլիս գնաց ընկերութեամբ իւր փեսային Միւստէն Էֆենտիին և իւր հոգաբարձուն (բէհիւ) Միւստէն շէլէպիին:

— Միւստէն շէլէպի Միւստէն շէլէպիին և զին մօտ գինեատան մը մէջ երկու յոյն եղբայր իրենց կրօնակից մէկ ընկերը սպաննեցին:

— Վահիբէն ցաւալի լուր մը կըգրեն: Վեհափառ կայսրը Վեհափառ Վեհափառ Վեհափառ կայսրը, որ շատ ժամանակէ ՚ի վեր յիշեալ մայրաքաղաքը կըբնակէր և քանի մը տարիէ հետեւ ամուսնացեալ էր հանգուցեալ մեծաշաբ Վոլիա զարեան Վեհափառ կայսրի դստերը հետ, յուսահատութեան մը շարժեալ ինքզինքը իրենց տանը բարձր տանիքէն վար ձգելով իսկոյն մեռեր է:

— Երկէ ծովեզերքը սենեակի մը մէջ քանի մը անխոհ մ երիտասարդներ փամփուշտ (ֆիշէնկ) չենելու զբաղած ըլլալով, յանկարծ քովը ընկնելու վնասօղ կրակ առեր և երիտասարդներէն մէկը մահու շարժի վիճակուեցաւ՝ երեկոյն մեռեր է:

— Թրեատի շրջենաւոր, որ երկէ հասաւ, ինչ տունէն լուրեր ընկալաւ մինչև 7-19 յունիսի. որոնք երեւելի նոր դէպք մը չեն ծանուցաներ: Պէճիայի թագաւորը ընկերութեամբ իւր որդեգրը Միւստէն Վեհափառ թագաւորէն այցելութեան գացեր է Վոլթիսէն մի պարտը:

— Երազրոյս 388 թերթին մէջ Վարդի Վրաբատան Րնկերութեան կառավարաց անուանքը նշանակելով, գանձագետին անունը փոխանակ Ղանիկ Վրաբատան գրելու, սխալմամբ Տիարան Վրաբատան գրած ենք:

ԱՄԵՐԻՔԱՆԻՔ]
Չիւնիս, 22 Յունիսի:

Փայտմուտը չուղուիր, և հազու թէ 63-64 զիշ կարճէ Վաղղիոյ տեսակը: Վայսմայրուի մետաքսին վերջի վաճառու մը 117¹/₂ զիշ եղաւ օխան: Վաղղիոյ հաստ մետաքսին գինը 83-84 զիշ է: Շերամի խողպի ըստ տեսակին կըծախուի 26-27¹/₂-34 զիշ օխան: Սուսամը 29-30 զիշ ծախու կառնուի, քաղաքիս մէջ ըլլալու համար: Վոտաւտ չկայ ամենեկին: Վիտին գինը 105 զիշ չէքին: Բանակալը 225-227¹/₂ զիշ ծախուեցաւ կենդինարը: Սահիլէն անպակաս կը ծախուի 540-560 զիշ հարիւր օխան: Շուքարը 188-195 զիշ կենդինարը:

Ինչպէս գրամախոսութեան:

Ինտոն	111 ¹ / ₂ - 111 ¹ / ₂ հինգնոցով:
Վարսիլիա	178 ¹ / ₂ - 179
Թրեատ	360-362

ԾԱՆՈՒԹԱՅԻՆ]

Ներկայ յունիս ամսոյ 26ին երկուշաբթի օրը առաւօտեան ժամը քսան ըստ Բրոպայոց, ՚ի Վիան օղ լու իան կրպարակաւ աճուրդը պիտի ծախուի զանազան գետակ շերմակ և ոսկեզօծ յարձապակեաց (ֆարֆուրի) սկոպեթ սեղանոյ (չանայ), նմանապէս զանազան գետակ տպութիւն պատրաստութեան բաժանիքը:

Հրատարակել և ներ լրագրոյս, Վոլիս Վ. Վալթաքարեան: